

MANAŽMENT školy v praxi

Odborný mesačník pre školy a školské zariadenia

- Preberanie a odovzdávanie funkcie riaditeľa školy
- Sociálny pedagóg v kontexte legislatívnych zmien
- Možnosti využitia skupinovej práce žiakov vo výchove a vzdelávaní
- Problémové správanie žiakov a reflexia v plánoch prevencie
- Efektívny využití asistenta pedagoga ve výuce žáka se specifickými potřebami
- Kvalita vzťahov v školskom prostredí (1.)
- Centrum voľného času ako súčasť základnej školy
- Spolupráca škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja
- Bezpečnosť a ochrana zdravia detí a žiakov

Sme aj na Facebooku
„Manažment školy“

Otvorenosť ako dôležitý prvok zmeny

Dôležitú úlohu pri ovplyvňovaní kultúry školy zohráva jej manažment. Zdravá klíma je predpokladom dobrej kvality vzťahov. V letnom dvojčíslí časopisu *Manažment školy v praxi* ponúkame témy, ktoré súvisia s odovzdávaním kompetencií, prácou sociálneho pedagóga, asistenta učiteľa. Venujeme sa charakteristike osobností v tíme, ale aj bezpečnosti a analýze plánov preventívnych aktivít.

V príspevku Ingrid Konečnej Veverkovej s názvom „Preberanie a odovzdávanie funkcie riaditeľa školy“ sa autorka venuje aktuálnej téme, ktorá súvisí so zmenou na riadiacej pozícii. Podnetom môže byť ukončenie funkčného obdobia riaditeľa školy uplynutím funkčného obdobia, odvolaním, vzdaním sa funkcie.

Významu a postaveniu sociálneho pedagóga v kontexte požiadaviek doby, legislatívnych zmien sa venuje Miriam Niklová v článku s názvom „Sociálny pedagóg v kontexte legislatívnych zmien“.

Možnostiam využitia skupinovej práce žiakov vo výchove a vzdelávaní sa v článku s rovnakým názvom venuje Erich Petlák. Opisuje námety na využitie metód skupinovej práce a uvádza aj konkrétne príklady využitia metód v praxi pedagógov.

Obsahovej analýze plánov preventívnych aktivít základných a stredných škôl na príslušný školský rok, resp. plánov práce koordinátora prevencie sa venuje Ingrid Emmerová v článku „Problémové správanie žiakov a reflexia v plánoch prevencie“.

V dvojčíslí časopisu ponúkame aj rozhovor s Veronikou Pavlíkovou Klindovou, zakladateľkou iniciatívy #somtu na Slovenku, ktorej cieľom je vnášať fakty a ľudskosť do nenávisťných diskusií na sociálnych sieťach.

Kľúčový význam pri práci so žiakmi so špecifickými potrebami má asistent učiteľa. Markéta Švamberg Šauerová sa v príspevku „Efektívne využitie asistenta pedagóga vo výučbe žiaka so špecifickými potrebami“ venuje téme, ktorá z hľadiska praxe poukazuje na rôzne sporné momenty, s ktorými treba počítať.

Otázke kvality vzťahov v školskom prostredí a faktorom, ktoré ovplyvňujú spolupracujúce správanie, sa venuje Dušana Bielešová v článku s názvom „Kvalita vzťahov v školskom prostredí“.

„Centrum voľného času ako súčasť základnej školy“ je názov témy, ktorú spracovala Darina Purdeková. Venuje sa v nej procesu zaradenia centra voľného času do siete škôl a školských zariadení, systému financovania, personálneho a priestorového vybavenia, ako aj režimu fungovania centra voľného času.

Na príklade projektu Študentská liga – Školský pohár predsedu Košického samosprávneho kraja Lucia Pivarníková poukazuje na možnosti dobrej spolupráce medzi zriaďovateľom a školami.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v školách a školských zariadeniach sa dotýka zamestnancov, aj žiakov. Pri činnostiach súvisiacich s výchovno-vzdelávacím procesom je škola povinná zabezpečiť bezpečnosť a ochranu zdravia. Katarína Písečná sa v článku venuje téme z pohľadu legislatívy aj ďalších odporúčaní.

Otvorenosť je dôležitým prvkom zmien v kultúre každej organizácie. Nízky stupeň otvorenosti a zlyhávajúca komunikácia je známkom chýbajúcej dôvery. S prichádzajúcim novým školským rokom vám prajeme čo najviac otvorenosti, rešpektu a vzájomnej úcty vo vašich pedagogických a odborných tímoch.

/redakcia/

ADMINISTRATÍVA

- Preberanie a odovzdávanie funkcie riaditeľa školy 2
Ing. Ingrid Konečná Veverková

Z LEGISLATÍVY

- Sociálny pedagóg v kontexte legislatívnych zmien 7
doc. PhDr. Miriam Niklová, PhD.

VZDELÁVANIE

- Možnosti využitia skupinovej práce žiakov vo výchove a vzdelávaní 12
prof. PhDr. Erich Petlák, CSc.

PREVENCIA

- Problémové správanie žiakov a reflexia v plánoch prevencie 17
prof. PhDr. Ingrid Emmerová, PhD.

ROZHOVOR

- Cieľom iniciatívy „#somtu“ je vnášať fakty a ľudskosť do nenávisťných diskusií 22
Mgr. Veronika Pavlíková Klindová

PROBLÉMY Z PRAXE

- Efektívne využitie asistenta pedagóga ve výuce žiaka se špecifickými potrebami 24
doc. PhDr. Markéta Švamberg Šauerová, Ph.D.

KULTÚRA ŠKOLY

- Kvalita vzťahov v školskom prostredí (1.) 29
Mgr. Dušana Bielešová

SÚČASNÉ TRENDY

- Centrum voľného času ako súčasť základnej školy 33
RNDr. Darina Purdeková

ZRIAĐOVATEĽ

- Spolupráca škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja 36
Ing. Mgr. Lucia Pivarníková

BOZP V ŠKOLE

- Bezpečnosť a ochrana zdravia detí a žiakov 40
PaedDr. Katarína Písečná

DO POZORNOSTI

- Dôležité termíny 45
PaedDr. Katarína Písečná

Z HISTÓRIE ŠKOLSTVA

- Adolf Gustáv Medzihradský – učiteľ Pavla Országha Hviezdoslava 48
PhDr. Vladimír Michalička, CSc.

SOCIÁLNY PEDAGÓG V KONTEXTE LEGISLATÍVNYCH ZMIEN

* VÝZNAM A POSTAVENIE SOCIÁLNEHO PEDAGÓGA *

doc. PhDr. Miriam Niklová, PhD.,

Pedagogická fakulta
Univerzity Mateja Bela
Katedra pedagogiky

V príspevku sa venujeme významu a postaveniu sociálneho pedagóga v školskom prostredí v kontexte požiadaviek doby, legislatívnych zmien. Pomenujeme profesionálne, osobnostné predpoklady sociálneho pedagóga, opíšeme metódy, techniky práce. Rozoberieme oblasť prevencie sociálno-patologických javov, sociálno-pedagogickú diagnostiku, poradenstvo, ponúkneme riešenia sociálno-výchovného problému.

Sociálna pedagogika má v Európe dlhoročnú históriu, ale na Slovensku sa začala rozvíjať len v 70. rokoch 20. storočia zásluhou profesora Ondreja Baláža z Ústavu experimentálnej pedagogiky SAV v Bratislave. Jolana Hroncová, ako pokračovateľka „Balážovej školy sociálnej pedagogiky“, so spolupracovníkmi z Katedry pedagogiky I. Emmerovou, M. Niklovou, L. Kamarášovou, M. Dulovicsom a ďalšími vysokoškolskými učiteľmi z iných slovenských fakúlt, napr. so Z. Bakošovou, C. Határom od 90-tych 20. storočia rokov rozvíjali sociálnu pedagogiku v teoreticko-empirickej rovine. Po roku 1989 sa spoločenské zriadenie zmenilo a prinieslo aj expanziu sociálno-patologických javov, ktoré bolo nutné riešiť. Nastal rozmach pomáhajúcich profesií, ktoré mali participovať na riešení vzniknutých problémov. Profesia sociálneho pedagóga sa medzi nich zaradila. Jej ťažisko spočívalo v pomáhani detí, mládeži, aj dospelým.

Cieľové skupiny sociálnych pedagógov

V súčasnosti sú možnosti uplatnenia sociálneho pedagóga lepšie ako pred rokom 2008. Sociálny pedagóg nachádza uplatnenie v školách. Ťažisko jeho práce spočíva v uskutočňovaní prevencie sociálno-patologických javov, v sociálno-pedagogickej diagnostike, sociálno-pedagogickom poradenstve, terapii a reedukácii, ako aj v ďalších odborných činnostiach.

Cieľovými skupinami sú najmä:

- žiaci pochádzajúci zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- žiaci ohrození sociálno-patologickými javmi,
- drogový závislí alebo inak znevýhodnení,
- zákonní zástupcovia detí a žiakov,
- pedagogickí zamestnanci škôl a školských zariadení.

V školách narastá výchovne problémové správanie u detí a mládeže a sociálny pedagóg musí v tomto smere riešiť, resp. eliminovať vzniknuté negatívne správanie, ktoré sprevádzajú konflikty nielen so žiakmi, ale aj s rodičmi, a preto v tomto smere vidíme význam a opodstatnenie jeho profesie.

Legislatívne ukotvenie sociálneho pedagóga

V roku 2018 vzniklo na Slovensku prvé **Občianske združenie Asociácia sociálnych pedagógov**, ktoré má sídlo na **Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici**. Predsedníčka O. z. ASPg J. Hroncová (2018, s. 23) uvádza predpoklad, že občianske združenie bude osožné nielen pre sociálnych pedagógov v praxi pri riešení ich problémov a zefektívňovaní preventívnej sociálno-výchovnej práce v školách a školských zariadeniach, ale aj pre ďalší rozvoj slovenskej sociálnej pedagogiky.

Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 138/2019 Z. z.“) v § 6 odseku 2 vymedzuje pracovnú činnosť odborných zamestnancov nasledovne:

- výkon činnosti psychologickkej, logopedickej, sociálno-pedagogickej, liečebno-pedagogickej alebo špeciálno-pedagogickej a reedukácia detí a žiakov a ostatné činnosti s tým súvisiace,
- poskytovanie kariérového poradenstva, sociálneho poradenstva a prevencie vo výchove a vzdelávaní a ostatné činnosti s tým súvisiace,
- výkon špecializovaných činností alebo výkon riadiacich činností v škole alebo v školskom zariadení.

V legislatívnej úprave **zákona č. 138/2019 Z. z.** vo vzťahu k odborným zamestnancom, a najmä vo vzťahu ku kategórii sociálneho pedagóga, nastali zmeny. Podľa § 23 **zákona č. 138/2019 Z. z.** sa vymedzujú kategórie odborných zamestnancov na:

- psychológ a školský psychológ,
- špeciálny pedagóg a terénny špeciálny pedagóg,
- kariérový poradca,
- logopéd a školský logopéd,
- liečebný pedagóg,
- sociálny pedagóg.

Nová legislatívna úprava posilňuje školy o novú kategóriu odborných zamestnancov ako je **kariérový poradca**, ktorý bol v **zákone č. 317/2009 Z. z.** o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 317/2009 Z. z.“) v kategórii pedagogických zamestnancov. Sociálny pedagóg je v uvedenej kategorizácii na poslednom mieste, čo je na škodu veci. V evalvačnej správe projektu Prined (2015) podľa názoru riaditeľov škôl **najväčšie opodstatnenie v školách prináleží špeciálnemu pedagógovi, školskému psychológovi a sociálnemu pedagógovi**, čo hodnotíme pozitívne. Z výpovedí učiteľov vyplýva, že od odborných zamestnancov potrebujú predovšetkým pomoc pri práci so žiakmi a ich rodičmi, čo vnímajú ako najdôležitejšie (2015, s. 29).

K najčastejším argumentom zo strany sociálnych pedagógov pre ich pôsobenie v školách patrila:

- potreba poradenstva a spolupráce s rodičmi, ktorí podľa odborných zamestnancov nedokážu niektoré problémy riešiť a potrebujú pomoc pri komunikácii so školou,
- pozitívna spätná väzba od žiakov, ktorým cez dôverný vzťah a podporu pomohli prekonať mnohé ťažkosti,
- prevencia a riešenie sociálno-patologických javov v škole (záškoláctvo, kriminalita) a
- individuálna a skupinová práca so žiakmi s cieľom zlepšiť ich výchovno-vzdelávacie výsledky (2015, s. 64).

Sociálni pedagógovia medzi najčastejšie činnosti, ktoré v školách realizovali, zaradili:

- organizovanie a vedenie diskusií, prednášok a besied,
- komunikáciu a spoluprácu školy s rodičmi žiakov, resp. so zákonnými zástupcami,
- návštevy rodín v domácom prostredí a
- reedukácia žiakov s poruchami správania (2015, s. 66).

Medzi silné stránky projektu Prined z aspektu pôsobenia odborných zamestnancov riaditelia škôl uviedli: „*veľký prínos má tiež práca sociálneho pedagóga, ktorý za-*

bezpečuje predovšetkým spoluprácu s rodinou a priamo v škole odstraňuje patologické vplyvy nevhodného prostredia“ (2015, s. 88). V uvedenej časti evalvačnej správy bola explicitne zmieňovaná pracovná pozícia sociálnych pedagógov (2015, s. 101). Podľa § 24 **zákona č. 317/2009 Z. z.** sociálny pedagóg: „*vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovu závislých alebo inak znevýhodnených deťom a žiakom, ich zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení. Sociálny pedagóg plní úlohy sociálnej výchovy, podpory prosociálneho, etického správania, sociálno-pedagogickej diagnostiky prostredia a vzťahov, sociálno-pedagogického poradenstva, prevencie sociálno-patologických javov a reedukácie správania. Vykonáva expertíznu činnosť a osvetovú činnosť*“.

V súčasnosti je pôsobenie sociálneho pedagóga uvádzané v § 27 ods. 3 **zákona č. 138/2019 Z. z.** nasledovne:

- vykonáva preventívne činnosti,
- poskytuje poradenstvo a intervenciu so zameraním na deti a žiakov s rizikovým správaním ohrozených sociálno-patologickými javmi a zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- poskytuje poradenstvo zákonným zástupcom, pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom,
- vykonáva sociálno-pedagogickú diagnostiku prostredia a vzťahov, osvetovú činnosť a ďalšie činnosti v sociálno-výchovnej oblasti.

 V centre pozornosti sociálneho pedagóga je práca so žiakmi, s rodičmi žiakov a pedagogickými a odbornými zamestnancami, ako aj spolupráca s ďalšími odborníkmi, ktorá je pri jeho práci nevyhnutná.

Zo **zákona č. 245/2008 Z. z.** (školský zákon) o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z. z.“) vyplýva, že sociálny pedagóg ako odborný zamestnanec môže kľúčovo pôsobiť a vykonávať svoju sociálno-výchovnú činnosť v školách a školských zariadeniach, špeciálnych výchovných zariadeniach pod ktoré patria:

- reedukačné centrá,
- diagnostické centrá,
- liečebno-výchovné sanatóriá,
- školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, centrá špeciálno-pedagogického poradenstva).

Profesionálne a osobnostné predpoklady sociálneho pedagóga

Sociálny pedagóg, ako jeden z pomáhajúcich profesionálov, musí disponovať výbavou, ktorá ho na povolanie predurčuje. Okrem **profesionálnych predpokladov** musí disponovať aj rôznymi **osobnostnými schopnosťami**. Profesionálny štandard Sociálny pedagóg v sebe zahŕňa jednotlivé profesijné kompetencie, ktorými musí sociálny pedagóg disponovať na základe jednotlivých kariérových stupňov a oblastí, na ktoré sa vo svojej činnosti orientuje.

Kariérové stupne reflektujú mieru osvojenia jednotlivých kompetencií sociálnym pedagógom. Prvým kariérovým stupňom je **začínajúci sociálny pedagóg**, druhým je **samostatný sociálny pedagóg**, tretím je **sociálny pedagóg s prvou atestáciou** a posledným kariérovým stupňom je **sociálny pedagóg s druhou atestáciou**.

Predmetom jeho záujmu sú tri oblasti:

- dieťa/žiak,
- proces odbornej činnosti,
- profesijný rozvoj (Pokyn ministra č. 39/2017).

Metódy a techniky práce sociálneho pedagóga

Práca sociálneho pedagóga v sebe zahŕňa komplex metód a foriem, prostredníctvom ktorých sa dosahujú ciele v sociálno-výchovnej oblasti. Hroncová, Emmerová, Kropáčová (2013, s. 50) charakterizujú školskú sociálnu prácu ako súbor činností, opatrení, ktoré realizuje sociálny pedagóg a ktoré smerujú k zlepšeniu kvality života detí a mládeže v škole, pomáhajú riešiť bezproblémový chod školy, eliminujú nežiaduce správanie sa detí a mládeže, a tak sa podieľajú na kultúre školského prostredia a stabilizácii osobnosti žiakov a mládeže.

Výsledky sociálno-pedagogickej práce, predovšetkým zlepšenie školskej klímy, posilňovanie žiaduceho správania u detí a tlmenie nežiaduceho správania, pokladáme za profesijný cieľ v práci sociálneho pedagóga.

Všetky činnosti sociálneho pedagóga v sebe zahŕňajú jednotlivé metódy a techniky práce. Pojmy sa často zamieňajú. Autorky vidia medzi nimi zreteľný rozdiel. Metódy charakterizujú ako proces k dosiahnutiu cieľa a techniku ako podmnožinu metódy a definujú ju ako konkrétnu zručnosť v rámci jednotlivých metód.

Každá z jednotlivých činností sociálneho pedagóga, ktoré sú vymedzené v **§ 130 zákona č. 245/2008 Z. z.** v sebe zahŕňa špecifický súbor metód, ktoré pri dosa-

hovaní cieľa sociálny pedagóg využíva. Práca sociálneho pedagóga metódami a postupmi sociálnej pedagogiky si vyžaduje realizovať **sociálno-pedagogickú diagnostiku, sociálno-pedagogické poradenstvo, sociálnu terapiu a rehabilitáciu** (Hroncová, Emmerová, Kropáčová, 2013, s. 77). Sociálna terapia a sociálna rehabilitácia nie je v **zákone č. 138/2019 Z. z.** explicitne vymedzená. Implicitne ju možno vnímať pod charakteristikou **„ďalšie činnosti v sociálno-výchovnej oblasti“**. Napriek tomu, že pre každú z činností sociálneho pedagóga sú špecifické metódy práce, nemožno ich jednoznačne vymedziť len v rámci jednej z nich, pretože sa v praxi často prelínajú a dopĺňajú. Výber metód je determinovaný charakterom problémového správania, ale aj profesijnými kompetenciami, vlastnými skúsenosťami, ktoré pri práci sociálny pedagóg aplikuje.

Prevenencia sociálno-patologických javov

Prevenencia sociálno-patologických javov je v súčasnosti veľmi diskutovanou témou v odbornej i laickej verejnosti. Nárast sociálno-patologických javov reflektuje potrebu profesionalizácie odborníkov pomáhajúcich profesií, medzi ktoré je zaraďovaný aj sociálny pedagóg. Práve **zákon č. 245/2008 Z. z.** umožnil sociálnemu pedagógovi možnosť uplatnenia sa v školskom prostredí. Najohrozenejšie skupiny v tomto smere sú najmä deti a mládež, ktoré sú centrom pozornosti sociálnych pedagógov.

Prevenencia sociálno-patologických javov patrí medzi ťažiskové kompetencie a činnosti pôsobenia sociálneho pedagóga a má kľúčové a dominantné postavenie pri jeho pôsobení v školskom prostredí.

Prevenencia je v odbornej literatúre členená podľa rozvoja problémového správania žiakov nasledovne:

- 1. Primárna prevencia** – je charakteristická najmä tým, že v centre jej pozornosti je populácia ako celok. Jej cieľom je formovanie plnohodnotnej osobnosti jedinca. Prevencia nie je záležitosťou len jednotlivca, ale na jej realizovaní sa podieľa celá spoločnosť. Sociálny pedagóg ju realizuje najmä v podmienkach škôl a školských zariadení.
- 2. Sekundárna prevencia** – osobitná pozornosť je venovaná najmä skupine ohrozených jedincov sociálno-patologickými javmi, u ktorých je vyššia pravdepodobnosť ich výskytu. Na jej realizáciu sa podieľa množstvo špecialistov, odborníkov a jej snahou je zabrániť vzniku psychických a sociálnych porúch u ohrozených jedincov. Realizáciu zabezpečujú najmä pracovníci v centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a odborníci špeciálno-výchovných zariadení.

3. Terciárna prevencia – jej snahou je zabezpečiť taký stav, ktorý neumožní prienik recidívy. V centre pozornosti sú najmä jedinci, ktorí si prešli určitou závislosťou a momentálne sú po absolvovaní liečby (Niklová, 2013).

Napriek tomu, že sociálny pedagóg vo svojej praxi primárne využíva najmä primárnu a sekundárnu prevenciu, v jeho kompetenciách je možnosť realizovať aj terciárnu prevenciu. **Je na škodu veci, že v novom zákone č. 138/2019 Z. z. pri vymedzovaní činností sociálneho pedagóga reedukácia, terapia a socioterapia nie sú explicitne vymedzené.**

Reedukácia, terapia a socioterapia sa najčastejšie realizuje u detí a mládeži umiestených v špeciálno-výchovných zariadeniach, ktorými sú:

- diagnostické centrum,
- liečebno-výchovné sanatórium,
- reedukačné centrum.

Prevencia sociálno-patologických javov je podporená aj v rámci národných a nadnárodných dokumentov, ktoré vymedzujú ciele a opatrenia k riešeniu problematiky:

- Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.
- Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013 – 2020.
- Protidrogová stratégia EÚ na obdobie rokov 2013 – 2020.
- Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike na roky 2016 – 2020.

K účinnosti a komplexnosti prevencie vo vysokej miere prispieva najmä vzájomná spolupráca, zapojenie jednotlivých jej subjektov a preukázateľná odbornosť aktérov prevencie. Každá preventívna aktivita by sa mala zamerať na všetky stránky osobnosti dieťaťa (kognitívnu, konatívnu a emocionálnu stránku). Je veľmi dôležité dokázať selektovať a vyberať si okrem vhodných metód aj vhodné formy prevencie.

Sociálno-pedagogická diagnostika

Pri práci s jednotlivcom alebo skupinou potrebujeme poznať **príčinu ich problému**. Diagnostika sa využíva vo viacerých profesiách. Aj napriek tomu, že je verejnosťou pripisovaná najmä medicínskemu prostrediu, je často využívaná aj v iných vedných odboroch, napr. v pedagogike, psychológii, sociálnej práci a iných profesiách. Sociálno-pedagogická diagnostika je neoddeliteľnou súčasťou práce sociálneho pedagóga. **Každá preventívna aktivita, intervencia sociálneho pedagóga by mala začínať práve diagnostickým procesom**, ktorého jednotlivé etapy musí sociálny pedagóg dobre poznať od začiatku až po záverečnú in-

terpretáciu zistení a výsledkov diagnostického procesu. Zabezpečovanie sociálno-pedagogickej diagnostiky je nevyhnutné pri práci sociálneho pedagóga, pretože smeruje k odhaleniu prvotných príčin problému.

Medzi diagnostické metódy, ktoré sociálny pedagóg aplikuje najčastejšie patria:

- rozhovor,
- sociometria,
- dotazník,
- pozorovanie a iné metódy.

Diagnostické metódy nemožno od seba oddeliť a väčšinou sa vždy využíva na stanovenie diagnózy viac metód súčasne. Umožňuje to sociálnemu pedagógovi verifikovať a odhaliť niektoré skryté indikátory, ktoré sú limitujúce pre použitie len jednej metódy. Cieľom diagnostiky je komplexná analýza a popis úrovne psychickej a sociálnej regulácie správania klienta a úrovne jeho prospechu a výchovnej zvládnutelnosti. Výsledkom diagnostiky je komplexný diagnostický záver o psychologickom, pedagogickom a sociálnom stave klienta (Hroncová, Emmerová, Kropáčová, 2013, s. 78).

Sociálno-pedagogické poradenstvo

Človek prichádza do interakcie s inými ľuďmi, ktorí nás môžu ovplyvniť v pozitívnom, ale i negatívnom zmysle. Problémy, ktoré sa v našom živote objavujú, sú veľmi často späté najmä so sociálnym prostredím, ktoré nás obklopuje. Každý človek je iný. Odlišujeme sa od seba, okrem vonkajších fyzických črt, aj vnútornými črtami. Nie každý človek dokáže zvládnuť záťažové situácie rovnako, nie každý dokáže riešiť svoje problémy bez toho, aby mu bola poskytnutá podpora, rada, pomoc. Aj deti a mládež prichádzajú vo svojom živote do interakcie s rôznymi faktormi a vplyvmi prostredia, ktoré ich život môžu výrazne formovať. Nie každé dieťa má možnosť získať pochopenie a podporu v rodine. **Škola ako sekundárna výchovná a socializačná inštitúcia by mala disponovať odborníkmi, ktorí sú kompetentní dieťaťu túto službu poskytnúť.** Pokiaľ škola takýchto odborníkov nemá, mala by byť schopná sprostredkovať túto pomoc prostredníctvom iných inštitúcií, ktoré takýchto odborníkov zamestnávajú.

Úlohou poradenstva nie je poskytovať hodnotové rady a postupy, ale ponúkať rôzne alternatívy a snažiť sa vzbudiť v klientovi vnútornú silu a aktivitu k riešeniu problému.

Podľa Gaburu (2013) práve sociálno-pedagogické poradenstvo, na rozdiel od psychologického poradenstva, má v centre pozornosti najmä sociálne prostredie, potreby a vzťahy, pričom psychologické poradenstvo sa

zameriava na osobnostnú stránku človeka. Medzi poradenské metódy zaraďuje metódu distribúcie, rady, povzbudenie a posilnenie, tréningu, relaxačné techniky, sumarizáciu, interpretovanie, konfrontáciu, modelovanie a i. Poradenstvo je veľmi náročný proces na plánovanie, realizáciu, pretože je veľmi dôležité zachovať si zdravý odstup a zdržať sa vlastných subjektívnych rád a návodov na riešenie klientovej situácie. **Vyžaduje si to vysokú mieru profesionálneho odstu- pu a zdržanlivosti, ale na druhej strane aj vysokú mieru empatie a ochoty pomôcť.**

Riešenie sociálno-výchovného problému

Pri riešení sociálno-výchovného problému sociálny pedagóg postupuje podľa nasledujúcich krokov:

- 1. Identifikácia problémového správania** – usku- točňuje sa buď cielene realizovaním monitoringu vý- skytu problémového správania žiakov v škole, ale- bo upozornením na problémové správanie zo stra- ny žiakov, učiteľov, rodičov alebo iných odborníkov.
- 2. Diagnostika problémového správania** – indivi- duálne diagnostikovanie problémového správania žiakov za účelom stanovenia diagnózy a vytvore- nia komplexného obrazu o príčinách a vývine prob- lémového správania. Skúma sa osobná anamnéza žiaka, rodinná anamnéza žiaka, analýza sociálneho (rodinného a školského) prostredia, úroveň sociál- nych vzťahov v triede, v rodine a pod. V rámci diag- nostických metód môže sociálny pedagóg aplikovať najmä metódu individuálneho rozhovoru so zainte- resovanými stranami (žiakom, rodičmi žiaka a pod.), pozorovanie, dotazník, sociometriu, kazuistiku a i.
- 3. Včasná intervencia** – výber adekvátnych metód pre prácu s problémovým žiakom. Akcent je kladený na včasnosť aplikovaných odborných intervencií ako prevencia vzniku závažnejších delikventných foriem správania žiaka. Po intervencii, ktorá je zväčša prvou voľbou a je krátkodobého charakteru, nastupuje po- radenský proces, ktorý je pravidelný a dlhodobý.
- 4. Proces poradenstva a návrh konkrétnych opat- rení** – podľa rozsahu a charakteru problémového správania žiaka sociálny pedagóg pokračuje v in-

dividuálnych a skupinových formách práce (indivi- duálne poradenstvo, výcvikové skupiny, klubové činnosti a pod.). Veľmi významné sú poradenské skupiny, kde sú žiaci s podobným problémovým správaním. Pri riešení problémového správania žia- ka je nevyhnutná aj práca so zákonnými zástupca- mi žiaka individuálnou alebo skupinovú formou a poskytnutie konzultácií učiteľom v škole.

- 5. Spätná väzba z poradenského procesu** – zhod- notenie aplikovaných intervenčných metód práce so žiakom a jeho rodinou a návrh ďalších preventív- nych opatrení pre udržanie adekvátneho správania žiaka. Pokiaľ problémy v správaní žiaka pretrvávajú, je dôležitá intenzívnejšia a dlhodobá starostlivosť v intenciách centier pedagogicko-psychologické- ho poradenstva a prevencie a neskôr aj v špeciál- nych výchovných zariadení (diagnostické centrum, reedukačné centrum) formou krátkodobých reedu- kačných pobytov alebo aj dlhodobého umiestnenia v reedukačnom centre, prípadne v liečebno-výchov- nom sanatóriu.

Sociálny pedagóg, na rozdiel od iných profesií, patrí do kategórie pomáhajúcich profesií, ktoré majú na Slovensku pomerne krátku históriu. Možnosti uplat- nenia sociálnych pedagógov sa od roku 2009 rozšíri- li. Vstúpili do platnosti dve legislatívne normy (**zákon č. 245/2008 Z. z. a zákon č. 317/2009 Z. z.**). **Pro- fesia sociálneho pedagóga má v školách a škol- ských zariadeniach svoje opodstatnenie a svoj význam**, ktorý deklarovali riaditelia škôl, rodičia, učitelia v evalvačnej správe projektu Prined. Je ne- vyhnutné si uvedomiť, že **pôsobenie každého od- borníka v škole je determinované vzájomnou spoluprácou všetkých ostatných navzájom**. V sú- časnosti s nárastom problémového správania žiakov je nutné vytvoriť miesta a zabezpečiť v školách naj- mä odborných zamestnancov (sociálneho pedagóga, školského psychológa, špeciálneho pedagóga a pod.), ktorí by pri vzájomnej a úzkej spolupráci, ale najmä v spolupráci s učiteľmi, žiakmi a rodičmi žiakov do- kázali mnohým problémom predchádzať, alebo ich efektívne a flexibilne zmierňovať. ■

Literatúra:

- GABURA, J.: *Teória a proces sociálneho poradenstva*. Bratislava : IRIS, 2013. 309 s. ISBN 978-80-89238-92-7.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. – KROPÁČOVÁ, K. a kol.: *Preventívna sociálno-výchovná činnosť v škole*. Banská Bystrica : Belianum, 2013. 346 s. ISBN 978-80-557-0596-5.
- HRONCOVÁ, J.: *Príprava sociálnych pedagógov na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, ich aktuálne problémy a perspektívy roz- voja v rámci Asociácie sociálnych pedagógov*. In *Zborník vedeckovýskumných prác katedry pedagogiky č. 14*. Banská Bystrica : Belianum, 2018. 227 s. ISBN 978-80-557-1468-4.
- KLEIN, V.-ŠILONOVÁ, V. a i.: *Evalvačná správa projektu Prined*. Bratislava : MPC, 2018. ISBN 978-80- 565-1415-3.
- NIKLOVÁ, M.: *Profesijné kompetencie a špecifiká pôsobenia sociálnych pedagógov v školách*. Banská Bystrica : PF UMB, 2013. 91 s. ISBN 978-80-557-0560-6.
- Pokyn ministra č. 39/2017, ktorým sa vydávajú profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení. Bratislava : Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, 2017.
- SCHILLING, J.: *Sociálna práca. Hlavné smery vývoja sociálnej pedagogiky a sociálnej práce*. Trnava : 1999. SAP. 272 s. ISBN 80-88908-54-X.